

ONKOLOGIK KASALLIKLAR HAQIDA TUSHUNCHA

Abdulla Qodiriy nomidagi JDPU o'zbek tili
va adabiyoti fakulteti 2-bosqich 612-23-guruh
talabasi **Niyatqobilova Anorabonu**

I. Kirish

Onkologik kasalliklar, ayniqsa saraton, dunyo bo'ylab keng tarqalgan va inson hayotiga jiddiy xavf soluvchi kasalliklar guruhiga kiradi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, har yili millionlab yangi saraton holatlari qayd etiladi. Ushbu maqolada onkologik kasalliklarning kelib chiqish sabablari, asosiy turlari, diagnostikasi va oldini olish choralari haqida batafsil ma'lumot beriladi.

II. Asosiy qism

1. Onkologik kasalliklarning mohiyati

Onkologik kasalliklar – organizmdagi hujayralarning nazoratsiz o'sishi va bo'linishi natijasida yuzaga keladigan patologik holatlardir. Odatda, sog'lom hujayralar o'z hayotiy tsikliga ega bo'lib, vaqt o'tishi bilan o'rniga yangi hujayralar keladi. Biroq, saraton kasalligida bu jarayon buziladi va o'sma (o'simta) hosil bo'ladi.

O'simtalar ikki turga bo'linadi:

Yaxshi xulqli (benign) – sekin o'sadi, boshqa to'qimalarga tarqalib ketmaydi va xavf tug'dirmaydi.

Yomon xulqli (malign) – tez o'sadi, boshqa to'qimalarga tarqaladi va hayot uchun xavfli hisoblanadi.

2. Onkologik kasalliklarning asosiy turlari

a) Saraton turli organ va to'qimalarda rivojlanishi mumkin. Eng ko'p uchraydigan turlari:

b) Oshqozon-ichak saratoni – oshqozon, yo'g'on ichak va jigarga ta'sir qiladi.

d) O'pka saratoni – chekish va ekologik omillar natijasida yuzaga keladi.

e) Ko'krak saratoni – ayollar orasida eng ko'p uchraydigan onkologik kasallik.

f) Teri saratoni (melanoma) – ultrabinafsha nurlar ta'sirida yuzaga kelishi mumkin.

g) Qon saratoni (leykemiya) – suyak iligi va qondagi o'zgarishlar bilan bog'liq.

3. Onkologik kasalliklarning sabab va xavf omillari

Saraton rivojlanishiga olib keluvchi omillar quyidagilardir:

Genetik moyillik – agar oilada onkologik kasalliklarga chalinish holatlari bo'lsa, xavf yuqori bo'lishi mumkin.

a) Nosog'lom turmush tarzi – chekish, alkogol iste'moli, noto'g'ri ovqatlanish va kam harakatlilik.

b) Atrof-muhit ta'siri – zararli kimyoviy moddalar, radiatsiya va ekologik muhitning buzilishi.

d) Viruslar va infeksiyalar – ayrim viruslar (masalan, papilloma virusi yoki gepatit) saraton rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin.

4. Diagnostika va erta tashxis qo'yish muhimligi

Saratonning erta tashxisi davolash samaradorligini oshiradi. Diagnostika usullari quyidagilardan iborat:

Laboratoriya tahlillari – qon tahlili, biopsiya va genetik testlar.

Radiologik tekshiruvlar – ultratovush, rentgen, MRT va KT yordamida o'simtalarni aniqlash.

Onkologik markerlar – saraton hujayralari ajratadigan moddalar darajasini aniqlash.

5. Onkologik kasalliklarning oldini olish choralari

Saratonning oldini olish mumkin bo'lgan choralarga quyidagilar kiradi:

Sog'lom turmush tarzi – me'yoriy ovqatlanish, jismoniy faollik, stressdan saqlanish.

Zarali odatlardan voz kechish – chekish va spirtli ichimliklarni iste'mol qilmaslik.

Vaksinatsiya – ayrim saraton turlariga qarshi emlash (masalan, papilloma virusi uchun).

Doimiy tibbiy ko'riklardan o'tish – erta tashxis qo'yish imkoniyatini oshiradi.

6. Davolash usullari

Saratonni davolash usullari kasallik turiga, bosqichiga va bemorning umumiy sog'lig'iga bog'liq:

Jarrohlik yo'li bilan davolash – o'simtani jarrohlik orqali olib tashlash.

Kimyoterapiya – saraton hujayralarini o'ldiruvchi dorilar yordamida davolash.

Radioterapiya – o'simtalarni yo'q qilish uchun radiatsiya qo'llash.

Immunoterapiya – organizmning immun tizimini kuchaytirish orqali saratonga qarshi kurashish.

III. Xulosa

Onkologik kasalliklar jiddiy xavf tug'diruvchi kasalliklar sirasiga kiradi. Ularning oldini olish uchun sog'lom turmush tarzini yuritish, zararli odatlardan voz kechish va

muntazam tibbiy ko'rikdan o'tish zarur. Erta tashxis qo'yilganda va zamonaviy davolash usullari qo'llanilganda, saratonni muvaffaqiyatli davolash imkoniyati sezilarli darajada oshadi.

IV. Foydalanilgan adabiyotlar

1. G'ofurov A. "Onkologik kasalliklarning zamonaviy diagnostikasi", Toshkent, 2020.
2. Karimova M. "Saraton kasalliklari va profilaktika usullari", Samarqand, 2021.
3. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO) rasmiy hisobotlari.
4. PubMed va Google Scholar'dagi ilmiy maqolalar.